

Rapport

CORONA EN DE ECONOMIE

11 juni 2020

Colofon

Uitgave

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Rapportnummer

2020/92

Datum

mei 2020

Auteurs

Melle Conradie
Peter Kanne

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Belangrijkste uitkomsten

Zorgen om economie nemen eerder af dan toe

Dit onderzoek gaat over de ervaren impact van de coronacrisis op de Nederlandse economie en de eigen arbeids- en financiële situatie. Het onderzoek vond plaats van vrijdag 5 tot dinsdagochtend 9 juni 2020. Er hebben 3.338 Nederlanders deelgenomen. De resultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, opleiding, regio en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2017 en daarmee representatief voor Nederlanders van 18 jaar en ouder op deze kenmerken. Een uitgebreidere verantwoording van het onderzoek vindt u in hoofdstuk 3.

Ontevredenheid over economie neemt verder af

De economie van voor de coronacrisis werd eind maart door zes procent van de Nederlanders als slecht beoordeeld. Daarna steeg dit percentage naar 43 procent in mei. Bij de peiling van juni is de ontevredenheid afgenomen naar 36 procent. De groep die de economie niet goed maar ook niet slecht vindt, nam tussen mei en juni toe van 34 naar 42 procent. Het niveau van voor de crisis is nog niet in zicht, maar de ontevredenheid over de Nederlandse economie blijft vanaf het begin van de crisis afnemen.

Opnieuw iets minder pessimisme over economie

In lijn met de toegenomen tevredenheid over de economie zijn ook de verwachtingen over de economische ontwikkeling positiever dan een maand eerder. Twee op de vijf Nederlanders (42 procent) verwachten een verbetering van de Nederlandse economie in de komende twaalf maanden. Een vergelijkbare groep (40 procent) verwacht een verdere verslechtering. In mei zag nog ruim de helft (54 procent) de economische toekomst somber in en verwachtte 34 procent verbetering.

Eén op acht zag inkomsten dalen door coronacrisis, maar dit neemt niet toe

Sinds begin maart zag 13 procent zijn inkomsten dalen in vergelijking met voor de coronacrisis. Dit is vergelijkbaar met juni (14%), maar minder dan eind maart (17%).

De meeste Nederlanders (79 procent) merken echter geen veranderingen in inkomsten of omzet. Deze groep is toegenomen ten opzichte van mei (toen 75 procent).

Werknemers in loondienst ervaren minder invloed corona op financiële situatie

Nederlanders die weinig financiële effecten van de crisis merken, zijn vooral werkzaam in loondienst. Van meer dan de helft van de zzp'ers/freelancers (57 procent) en ondernemers met personeel (54 procent indicatief) namen de inkomsten of omzet af.

Verwachting eigen financiële situatie Nederlanders verbeterd

Een op de vijf Nederlanders (18 procent) verwacht een daling van inkomsten of omzet over 2020. Dit aandeel is de afgelopen maanden afgenomen: bij de start van de crisis (eind maart) was dit 29 procent en in mei 22 procent. De meerderheid van de Nederlanders (69 procent) verwachten geen verandering van inkomsten of omzet.

Vooraf zzp'ers en andere ondernemers verwachten minder omzet en inkomsten

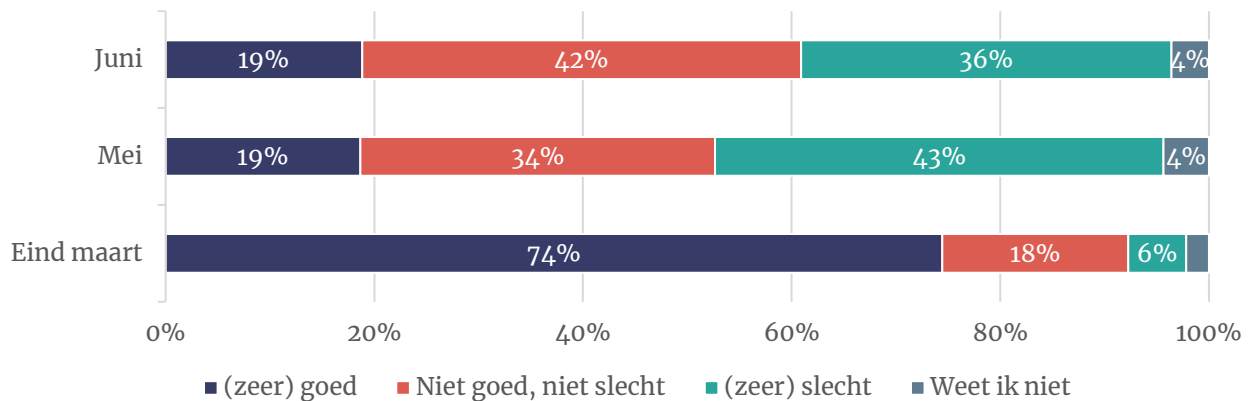
Zzp'er en ondernemers met personeel houden meer rekening met – overwegend negatieve – veranderingen van inkomsten en omzet. Bijna de helft (45 procent) van de zzp'ers en van de ondernemers met personeel (50 procent indicatief) verwacht een daling van omzet of inkomsten. Werkenden in loondienst verwachten duidelijk minder vaak een inkomstendaling: 15 procent van de werknemers in het bedrijfsleven en 6 procent van de (semi)-ambtenaren verwacht dit.

1 Nederlandse economie

1.1 Ontevredenheid over economie neemt verder af

Ruim een op de drie Nederlanders (36 procent) vindt de huidige Nederlandse economie tamelijk slecht of zeer slecht (Figuur 1). In mei vond nog 43 procent van de Nederlanders dit. Het deel van de bevolking dat de economie niet slecht en niet goed vindt is tussen mei en juni gestegen van 34 naar 42 procent. Net als in mei beoordeelt 19 procent van de Nederlanders de economie als tamelijk goed of zeer goed. Hoewel de Nederlandse bevolking gemiddeld dus meer te spreken is over de Nederlandse economie dan een maand geleden, is de tevredenheid nog fors lager dan voor de coronacrisis. Eind maart, vlak na het begin van de intelligente lockdown, beoordeelde 74 procent de economische situatie (van de twaalf voorgaande maanden) als goed en zes procent als slecht.

Figuur 1 – Hoe zou de Nederlandse economie van dit moment beoordelen?

N.B. Eind maart was de vraagstelling 'Als u kijkt naar de afgelopen 12 maanden, hoe zou u dan de Nederlandse economie beoordelen?'

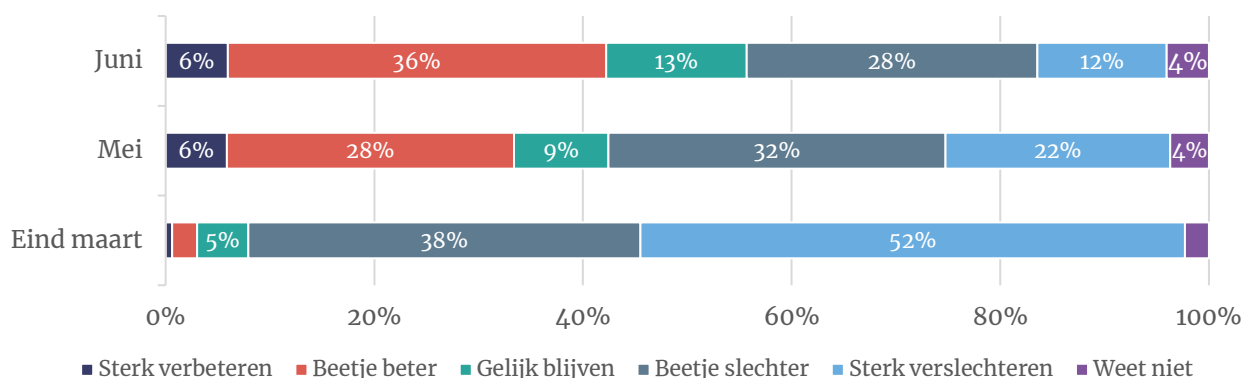
Nederlanders die bovenmodaal verdienen zijn relatief vaker goed te spreken over de huidige Nederlandse economie.

1.2 Opnieuw iets minder pessimistische economische verwachtingen

In lijn met de positievere beoordeling van de Nederlandse economie zijn de toekomstverwachtingen ten opzichte van mei ook verbeterd (Figuur 2).

Ondanks verschillende berichten over toekomstige economische krimp die gedurende het onderzoek naar buiten kwamen (onder andere van CBS, DNB en Rabobank) denken nu twee op vijf Nederlanders (42 procent) dat de economie de komende twaalf maanden ten opzichte van de huidige situatie zal verbeteren, in mei was dat 34 procent.

Het aandeel dat een verdere economisch verslechtering verwacht is afgenomen van 54 naar 40 procent. Ook in mei waren de verwachtingen al positiever dan de maand ervoor. Destijds was het verschil echter groter omdat eind maart, vlak na de lockdown, de economische verwachtingen van de Nederlandse bevolking een dieptepunt bereikt hadden. In maart voorzag 90 procent economische verslechtering in de komende twaalf maanden.

Figuur 2 – Hoe verwacht u dat de Nederlandse economie zich in de komende 12 maanden zal ontwikkelen?

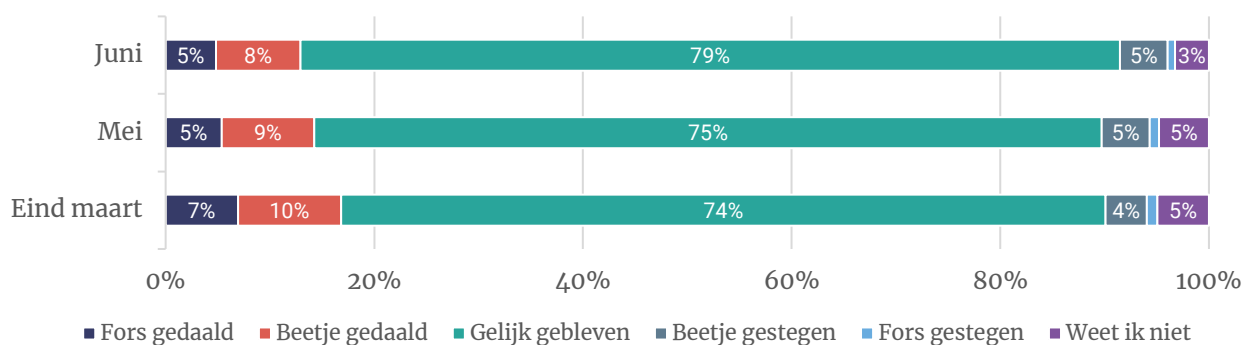
2 Eigen financiële situatie

2.1 Invloed Coronacrisis op eigen inkomsten nog beperkt

Net als in de onderzoeken in maart en mei is gevraagd in hoeverre men daling van inkomsten heeft als gevolg van de corona-epidemie.

Van 13 procent van de bevolking is het inkomen gedaald in vergelijking met voor de coronacrisis. Dit is vergelijkbaar met juni (14%), maar minder dan eind maart (17%).

Net als eind mei geeft 5 procent van de bevolking aan (fors) meer inkomsten/omzet te hebben sinds de coronacrisis. Ten opzichte van mei is de groep waarvan het inkomen of de omzet niet veranderde iets gestegen: van 75 naar 79 procent (Figuur 3).

Figuur 3 - Heeft u in de maanden maart, april en mei te maken gehad met verandering van inkomsten of omzet door de corona-epidemie ten opzichte van de periode vóór de coronacrisis? Zo ja, in welke mate? Mijn inkomen is...

2.2 Vooral zzp'er en ondernemers ervaren invloed coronacrisis

Waar 79 procent van de Nederlanders geen invloed op inkomsten of omzet merkt, gaat het vooral om mensen die werkzaam zijn in loondienst. Van de ondernemers met personeel en zzp'ers/freelancers bleven van respectievelijk 40 en 36 procent de inkomsten en/of omzet onveranderd door corona. Deze groepen hebben vooral meer te maken met negatieve financiële gevolgen van de crisis.

Van meer dan de helft van de ondernemers met personeel (54 procent) en zzp'ers/freelancers (57 procent) zijn inkomsten en of omzet afgenomen.

	Fors gedaald	Beetje gedaald	Gelijk gebleven	Beetje gestegen	Fors gestegen	Weet ik niet	Totaal
Ondernemer met personeel (n=56)*	22%	32%	40%	6%	0%	0%	100%
Zzp'er/freelancer (n=156)	34%	23%	36%	4%	3%	0%	100%
Werkzaam in loondienst, in het bedrijfsleven (n=837)	2%	10%	80%	6%	1%	1%	100%
Werkzaam in loondienst, bij de overheid (=n=239)	1%	6%	82%	8%	0%	3%	100%
Werkzaam in loondienst bij de semioverheid (n=518)	0%	3%	87%	7%	1%	2%	100%
TOTAAL (inclusief niet werkend) (n=3.338)	5%	8%	79%	5%	1%	3%	100%

* vanwege het beperkte aantal waarnemingen (56) zijn de uitkomsten voor ondernemers met personeel indicatief.

Tabel 1. Heeft u in de maanden maart en april te maken gehad met verandering van inkomsten of omzet door de Corona-epidemie? Zo ja, in welke mate? Mijn inkomen is... (uitgesplitst naar werksituatie)

Leeswijzer:

Van de ondernemers (kleine steekproef, dus indicatief) zag 22% een forse en 32% een kleine inkomens- of omzetsdaling.

	Fors gedaald	Beetje gedaald	Gelijk gebleven	Beetje gestegen	Fors gestegen	Weet ik niet
Vast contract	2%	5%	82%	4%	0%	6%
Tijdelijk contract	6%	7%	76%	5%	3%	3%
Flexibel contract	31%	36%	27%	0%	0%	5%
Uitzendkracht/via payroll	16%	24%	57%	0%	0%	3%
Anders	12%	52%	35%	0%	0%	0%

Van de werknemers in het bedrijfsleven zag 2% een forse en 10% een kleine inkomensdaling.

	Fors gedaald	Beetje gedaald	Gelijk gebleven	Beetje gestegen	Fors gestegen	Weet ik niet
Vast contract	2%	5%	82%	4%	0%	6%
Tijdelijk contract	6%	7%	76%	5%	3%	3%
Flexibel contract	31%	36%	27%	0%	0%	5%
Uitzendkracht/via payroll	16%	24%	57%	0%	0%	3%
Anders	12%	52%	35%	0%	0%	0%

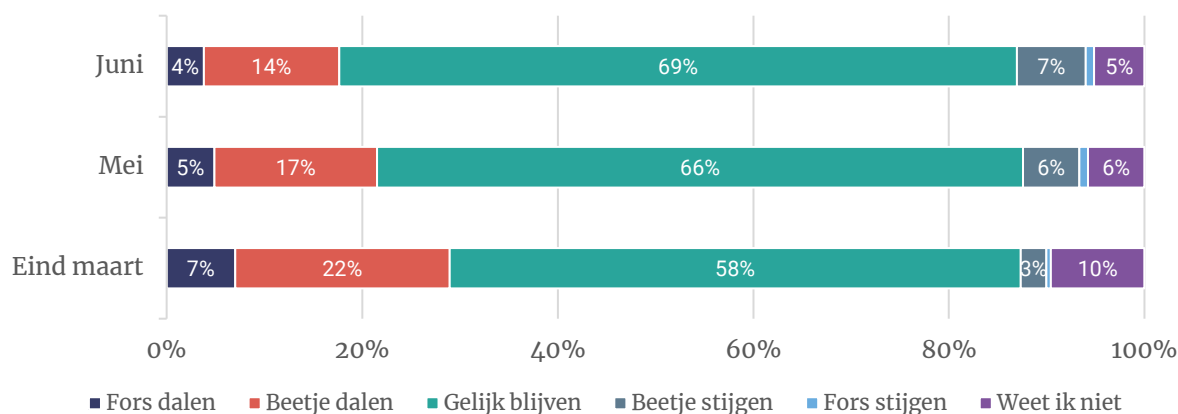

2.3 Verwachting eigen financiële situatie Nederlanders verbeterd

Een op de vijf (18 procent) Nederlanders verwacht minder inkomsten of omzet door corona over heel 2020 (Figuur 4). Dit is minder dan in mei toen 22 procent van de Nederlanders dit verwachtte. Ook het aandeel Nederlanders dat geen verandering in inkomsten of omzet in 2020 door corona verwacht nam toe van 66 naar 69 procent. Acht procent verwacht door de crisis juist meer inkomsten en/of omzet, dit is vergelijkbaar met de verwachtingen in mei.

Figuur 4 - En wat zijn uw verwachtingen voor heel 2020? Verwacht u verandering van inkomsten of omzet door de Corona-epidemie?

Voorals zzp'ers en ondernemers verwachten minder omzet en inkomsten

Eén op vijf zzp'ers en freelancers (20 procent) voorziet een forse daling van inkomsten in 2020 door de corona-epidemie (Tabel 2). Dit is vergelijkbaar met ondernemers met personeel. Daarnaast verwacht een kwart van de zzp'ers en freelancers en 30 procent van de ondernemers met personeel een lichte daling. Werkenden in loondienst verwachten duidelijk minder vaak een inkomstdaling: in het bedrijfsleven verwacht 15 procent dit en onder (semi)-ambtenaren is dit zes procent.

	Fors dalen	Beetje dalen	Gelijk blijven	Beetje stijgen	Fors stijgen	Weet ik niet
Ondernemer met personeel (n=56)*	18%	30%	45%	6%	0%	2%
Zzp'er/freelancer (n=156)	20%	25%	38%	9%	3%	5%
Werkzaam in loondienst, in het bedrijfsleven (n=837)	3%	12%	73%	9%	1%	2%
Werkzaam in loondienst, bij de overheid (=n=239)	0%	6%	79%	9%	1%	4%
Werkzaam in loondienst bij de semioverheid (n=518)	1%	5%	83%	9%	1%	2%
TOTAAL (inclusief niet werkend) (n=3.338)	4%	14%	69%	7%	1%	5%

* vanwege het beperkte aantal waarnemingen (56) zijn de uitkomsten voor ondernemers met personeel indicatief.

Tabel 2 - En wat zijn uw verwachtingen voor heel 2020? Verwacht u verandering van inkomsten of omzet door de Corona-epidemie? (uitgesplitst naar werksituatie)

Leeswijzer:

Van de ondernemers (kleine steekproef, dus indicatief) verwacht 18% een forse en 30% een kleine inkomens- of omzetsdaling.

	Fors gedaald	Beetje gedaald	Gelijk gebleven	Beetje gestegen	Fors gestegen	Weet ik niet
Vast contract	2%	5%	82%	4%	0%	6%
Tijdelijk contract	6%	7%	76%	5%	3%	3%
Flexibel contract	31%	36%	27%	0%	0%	5%
Uitzendkracht/via payroll	16%	24%	57%	0%	0%	3%
Anders	12%	52%	35%	0%	0%	0%

Van de werknemers in het bedrijfsleven verwacht 3% een forse en 12% een kleine inkomensdaling.

	Fors gedaald	Beetje gedaald	Gelijk gebleven	Beetje gestegen	Fors gestegen	Weet ik niet
Vast contract	2%	5%	82%	4%	0%	6%
Tijdelijk contract	6%	7%	76%	5%	3%	3%
Flexibel contract	31%	36%	27%	0%	0%	5%
Uitzendkracht/via payroll	16%	24%	57%	0%	0%	3%
Anders	12%	52%	35%	0%	0%	0%

3 Verantwoording

Verantwoording

I&O Research voerde een landelijk representatief onderzoek uit onder 3.338 Nederlanders van 18 jaar en ouder. Het onderzoek vond plaats van vrijdag 5 tot dinsdagochtend 9 juni 2020.

De resultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, opleiding, regio en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2017. Het grootste deel van de deelnemers (3.226) is afkomstig uit het I&O Research Panel. Daarnaast vulden 112 Nederlanders de vragenlijst in via het panel van Panel Inzicht.

In het rapport wordt vergeleken met de peilingen van eind maart en mei. Hieraan deden respectievelijk 2.342 en 2.076 mee.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2017. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van $n=3.338$ en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 1,7 procent.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). Sinds april 2019 werkt het I&O Research Panel met een spaarprogramma, waarbij deelnemers punten sparen afhankelijk van de lengte en complexiteit van de vragenlijst. Deze punten kunnen later worden ingewisseld voor Bol.comtegoed of een donatie aan een goed doel.

I&O Research

I&O Research is het grootste onderzoeksbureau voor overheid en non-profit (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2019). Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties.

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252- en ISO 27001-gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 26362-gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.

